

Vogels als **BRON** van troost

door Guus Urlings

Vrijdag 8 januari 1999. Willem Quist, 17, verlaat 's middags zijn ouderlijk huis om samen met een vriend zijn dagelijkse krantenroede te maken. De vriend, sinds twee maanden trotse bezitter van een rijbewijs, heeft die dag de auto van zijn moeder geleend. Wel zo gemakkelijk en zo kunnen ze straks nog even een kratje bier gaan halen voor het weekend. Het wordt zes uur. Thuis staat het eten klaar. Willem is er nog niet. Een half uur later nog steeds niet. Dan is er dat telefoontje. Willem zal er nooit meer zijn. Het was een regenachtige dag, zijn vriend reed te hard, de auto raakte in een slip en botste tegen een boom. Willem was op slag dood. Bijna negen jaar later schrijft zijn moeder, Maria Quist: „Willem is dood. Natuurlijk is hij dood, al acht jaar. Ik weet het, ik weet het... Iedereen zei dat hij dood was, ik heb gezien dat hij dood was, we hebben hem begraven. Maar nu heb ik hem dood geschreven. Zijn dood was het einde van zijn leven, maar het einde van zijn leven was niet het einde van Willem. Willem groeide alleen maar, werd groter en groter. Wat voorheen belangrijk was, bestond niet meer. Willem die dood was, begraven was, was alles en overal, in mij en rondom mij, nam bezit van mij. Jarenlang. Ik heb hem dood geschreven en moet me schrap zetten om niet te worden teruggezogen in het verleden. Ik klamp me vast aan vandaag, moet mijn voeten geplant houden in het heden.”

Een moeder schrijft over de dood van haar kind. Over de vreugde die hij bracht tijdens zijn leven, over het onvoorstelbare verdriet na zijn dood. Hoe vindt een mens daar zijn weg in? Maria Quist zocht en vond haar anker in de natuur. Bij de Troostvogels. Het verhaal van een rouwproces.

Het rouwproces bekommert zich niet om tijd. Het is niet uit te drukken in maanden of jaren. Er bestaan geen regels die zeggen: zo en zo lang mag het duren, daarna moet je het 'een plekje gegeven hebben'. Rouwen is iets heel persoonlijks, Iedereen beleeft het op zijn eigen manier, zoekt op zijn eigen wijze naar steun, naar aanknopingspunten om een nieuwe basis te vinden voor een leven waaronder een deel van de fundamenten is weggeslagen. Een leven dat nooit meer hetzelfde zal zijn, dat nooit meer hetzelfde kan zijn.

Maria Quist (60) deed er jarenlang alles aan om zich staande te houden, zonder zelfbeklag door het leven te gaan, in haar eigen woorden: zich niet over te geven aan lamelldigheid. Maar naarmate de jaren verstrekten, groeide het besef dat haar zoon echt nooit meer terug zou komen. Wat ze ook deed, het schrijnende gemis bleef altijd aanwezig, drong zich steeds sterker op, dreigde uiteindelijk de regie over haar leven naar zich toe te trekken.

„Dit jaar, bijna negen jaar na Willems dood, is een crisisjaar. Als er inderdaad verband bestaat tussen lichamelijk welbevinden en geestelijk evenwicht, mag ik me wel eens achter mijn oren krabben. Vier maal ziekenhuis in korte tijd: één keer forse rugklachten, drie maal een ontregeld hart. Algehele malaise en strubbelingen met mijn gelleiden. En bij veel wat ik doe, het gevoel dat ik niet doe wat ik doen moet. Dat ik uitvluchten zoek voor wat ik al jaren van plan ben: schrijven over Willem en alles wat er gebeurd is. Mijn verstopte hoofd legen.”

Maria Quist en haar hond Dirk. Zij speurt altijd naar vogels. .

Uiteindelijk besluit ze zich terug te trekken in de stilte van het Franse platteland. Daar, in alle eenzaamheid - ze heeft alleen hondje Dirk als gezelschap - begint ze te schrijven. Zeven weken lang. In dagboekvorm. Ze schrijft over haar gedachten, haar herinneringen, haar gevoelens. Maar ook over de kleine, alledaagse bezigheden. Over de wandelingen met Dirk. En over de natuur die haar omringt. Een melange die ze al schrijvende langzaam maar zeker tot een bijna organisch geheel boetsert. Nee, ze schrijft de woede, het verdriet niet van zich af. Dat is te gemakkelijk gezegd, bijna een cliché. Ze schrijft het eerder naar zich toe, maakt wat er gebeurd is en haar gevoelens daarvoor tot onderdeel van wie ze is. Troostvogels, noemt ze het resultaat van die zeven weken schrijven.

„De eerste ochtend na Willems dood was alles in de voertafel kibbelende merels en mezen. Een groep staartmezen dertelde van boom naar boom en een onwaarschijnlijk mooie, orangerode zon kwam op boven de bosrand. 'Kijk eens, wat prachtig', zei ik tegen mijn man. 'Wat een geluk dat we daar nog oog voor hebben...' Het verbaasde me.”

Vogels spelen een belangrijke rol in het leven van Maria Quist. Ze studeerde culturele antropologie, maar belandde al snel in de natuurbescherming. Ze werkte vijftien jaar als coördinator van de Werkgroep Roofvogels Nederland, is auteur en co-auteur van standaardwerken over roofvogels. Niet zo vreemd, dus, dat ze juist in die vertrouwde wereld van de vogels, een wereld die haar na aan het hart ligt, de troost en steun zocht - en ook vond - die ze nodig had.

„De belangrijkste meerwaarde van ons vakantiehuis is dat het precies op de kraanvogel-trekroute ligt. (...) Het is en blijft een sensatie als die enorme vogels massaal over je hoofd vliegen. Geruime tijd voor je ze ziet, hoor je ze van verre aankomen: een machtig, aanzwellend kroe kroe kroe... De hele lucht is vol leven. (...) Ademloos zien we ze over ons heen trekken in enorme groepen of eindeloze slierten. Bij de thermiek ten zuiden van ons huis vormen de slierten één grote kluwen. Wanneer ze zich als op commando omdraaien, doet het zonlicht de lichte bouwenluggels opblinken. Als ze genoege hoogte hebben, glijden ze af naar het zuidwesten. Altijd dezelfde richting. Op één keer na. Half oktober waren aan het eind van de dag ruim drieduizend stuks gepasseerd. Ik wilde net naar binnen gaan, toen ik wat hoorde. Keek omhoog en zag één kraanvogel die eenzaam en luid roepend precies de andere kant oploopt, richting noordoost. Vast een moeder die haar kind kwijt is, dacht ik.”

„Huilen zoals ik lang niet gehuild had. Ik stond onder de douche tot het water koud werd en al mijn tranen en verdriet waren weggespoeld. Maakte aantekeningen voor de laatste bladzijde van dit verhaal en sliep goed die nacht.”

Zeven weken vol gedachten, herinneringen. Zeven weken kijken naar en leven met de natuur, de alledaagse dingen, het landschap, de stilte. En dan het moment waarop ze zich realiseert dat haar verblijf in Frankrijk niet vrijblijvend is, dat het schrijven niet vrijblijvend is. Dat alles leidt naar een ontknoping. Ze staat onder de douche als dat moment haar overvalt. Een moment van heftige emoties.

Rouwen is iets heel persoonlijks. Maria Quist vond haar troostvogels en schreef er een mooi, intens boek over. Een verhaal dat staat. Een verhaal ook waarin mensen die zelf een rouwproces hebben doorgemaakt, of er nog middenin zitten, veel zullen herkennen. Of ze er ook daadwerkelijk iets aan hebben?

Vroeg of laat krijgt iedereen met een rouwproces te maken. Praten kan helpen. Praten met een therapeut of met lotgenoten. Boeken lezen over onderwerpen die met verdriet en dood te maken hebben, kan meer duidelijkheid scheppen, houvast geven en troost brengen. Maar je dierbaren krijg je er niet mee terug. Het verdriet om het verlies van je kind of een andere dierbare is een eenzaam verdriet. Niemand kan je echt helpen. Je moet het vooral zelf doen.

Maria Quist: „Je kunt de rest van je leven gebukt gaan onder lijden en rouw, je lot vervloeken. Je kunt ook proberen om het te accepteren als iets dat bij het leven hoort, bij jouw leven hoort. Dat laatste heb ik geprobeerd, met vallen en opstaan.”

In het op een na laatste hoofdstuk van haar boek, geschreven op de laatste avond van haar verblijf in Frankrijk, zegt ze het zo: „Als de woorden en zinnen die door Willems leven en dood groeiden in mijn hoofd anderen weten te beroeren, is het niet voor niets geweest. Als hun vleugels weten te strelen en te troosten, hebben zowel zijn leven als zijn dood zin gehad. De prijs was hoog, zoals alles van waarde met pijn wordt verworven.”

Maria Quist - Troostvogels. Uitgever: L'Indépendance. ISBN 978-90-9023506-6. Prijs 15 euro (exclusief verzendkosten). Te bestellen via de boekhandel of op www.troostvogels.nl.